

Завгородня О.В.

Інститут психології імені Г.С. Костюка
Національної академії педагогічних наук України

СПІЛЬНІ ПЕРЕКОНАННЯ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Статтю присвячено проблемі спільних переконань як складової національної ідентичності. На основі аналізу дотичних до досліджуваної проблеми джерел запропоновано широке визначення національної ідентичності та дано визначення феномену спільних переконань як її складової. Національна ідентичність є частиною Я-концепції людини, полягає в сприйнятті особою себе як члена національної спільноти, що, зокрема, передбачає систему важливих для співвітчизників спільних переконань. У статті переконання національної спільноти визначено як колективно підтримувані уявлення про світ та етичні погляди, ціннісно й емоційно значущі для співвітчизників, які стосуються важливих для них тем, проблем, а також сприяють їхній позитивній самооцінці. З'ясовано ознаки таких переконань (національний масштаб поширення, тривалість впливу, трансляція ЗМІ, наявність в культурних продуктах тощо). Визначено функції, особливості формування та зміни усталених спільних переконань. Окреслено описову, пояснювальну, оцінну, спонукальну функції спільних переконань. З'ясовано, що трансформацію переконань спричинюють масштабні події, зокрема загрозливі, а зміна глибоко вкорінених спільних переконань передбачає зміну сенсів національної ідентичності. Охарактеризовано можливі загрози для країни, які можуть бути класифіковані як зовнішні, внутрішні, глобальні. Визначено екзистенційну загрозу як таку, що загрожує існуванню держави і, відповідно, проблематизує існування пов'язаної з нею національної ідентичності. Загроза призводить до втрати почуття безпеки, посилює в людей відчуття незахищеності, страху й гніву; сприяє мілітаризації, підвищенню престижу армії. З'ясовано, що в умовах загроз переконання національної спільноти можуть бути різною мірою мілітаризовані; домінують такі переконання, які допомагають боротися і виживати.

Ключові слова: національна ідентичність, формування, спільні переконання, сенси, освіта.

Постановка проблеми. Національна ідентичність формується в процесі соціалізації в дитинстві значною мірою через засвоєння усталених спільних переконань. Безпосередній досвід спілкування з іншими громадянами, з інституціями, що транслиують спільні переконання, та інституціоналізовані форми солідарності (перерозподіл на користь слабших) зміцнюють емоційну прихильність індивіда до національної спільноти, її цінностей та норм [17]. Переконання не можна безпосередньо спостерігати, але їх слід виводити з того, що люди говорять, які мають наміри і що роблять. Переконання розглядаються як психологічно підтримувані розуміння, знання, ідеї або уявлення про світ, які вважаються істинними, незалежно від того, чи підтверджено це об'єктивним чином [28]. Переконання діють як ефективні в межах спільноти шаблони й взірці сприйняття та пізнання світу. Національне використання переконань передбачає, що співвітчизники мають у своєму ментальному репертуарі переконання, які лежать в основі культури наці-

ональної спільноти, об'єднують її, впливають на рішення національних провідників та поведінку членів спільноти.

Отже, як психологічний конструкт національна ідентичність має важливу складову – систему спільних для співвітчизників переконань, що відзначається особливим динамізмом, проте є недостатньо дослідженою.

Аналіз останніх досліджень. Стаття ґрунтується на дослідженнях, в яких окреслено методологічні підходи до проблеми ідентичності [5; 16 та ін.], різнобічно висвітлено проблематику спільних переконань [13; 14; 17 та ін.] та формування колективної ідентичності [7; 15; 19; 22 та ін.], з'ясовано різні традиції концептуалізації нації та моделі національної ідентичності [3; 8; 9; 33 та ін.]. Значну частину досліджень зосереджено на чинниках формування ідентичності в численних соціально-політичних реаліях та присвячено розкриттю того, як ідентичність перетинається з расою, статтю, соціальним класом, релігійною, культурною, етнічною належністю особи [27 та ін.].

Для нашого дослідження важливими є праці, в яких висвітлюється формування національної ідентичності через засвоєння в процесі соціалізації спільних переконань [17], історія формування спільноти й життя людини в контексті складного нелінійного процесу побудови ідентичності [27], особливості формування спільних переконань в умовах загроз [2; 3; 6; 10; 24 та ін.].

Мета дослідження – визначити функції, особливості формування та зміни спільних переконань як базової складової національної ідентичності. **Методи дослідження** – аналіз дотичних до досліджуваної проблеми загальнонаукових, психологічних та інших інформаційних джерел; узагальнення, удосконалення теоретичних моделей.

Виклад основного матеріалу дослідження. До розуміння природи ідентичності можна підходити з трьох позицій. Згідно з примордіалізмом як методологічним настановленням, структури ідентичності є історично, об'єктивно заданими, а тому не можуть трансформуватися в процесі життя й розвитку окремого індивіда і групи. Згідно з есенціалістським підходом, незначні зміни структур ідентичності можливі, проте з огляду на наявність певної природної сутності ідентичності, об'єктивно заданих природних обмежень, які не можна ігнорувати. Есенціалістські теорії дотримуються певних стереотипів в баченні того, що означає бути людиною певного типу, належати до певної спільноти. Згідно з конструктивістським підходом, ідентичність розглядається як структура, що може змінюватися і на рівні особистості, і на рівні групи. Це означає, що межі та особливості спільнот і соціальних категорій залежать від людської діяльності та дискурсу; вони виникають і можуть бути непередбачуваними; постійно обговорюються та можуть трансформуватись [1; 5; 20; 24]. Будь-яка колективна ідентичність є результатом нашої конструювальної діяльності та інтерпретації [21].

Факторами формування ідентичності, яка майже завжди множинна, є стать, територія, етнічне походження, релігія, цінності, символи, міфи, традиції, тощо. Існує кілька типів колективної ідентичності. У першому типі провідним чинником виступає категорія роду; в другому – провідну роль отримує поняття простору і території; третій тип колективної ідентичності – соціоекономічний [8]. Е. Сміт пропонує таке визначення: націю можна означити як найменовану сукупність людей, яка має спільні міфи й спогади, масову громадську культуру, позначену вітчизну, економічну єдність та рівні права і обов'язки для всіх її членів [9].

Національні ідентичності розпливчасті, тому що великі і внутрішньо різноманітні [15]. Представники однієї національності можуть проживати в різних регіонах, розмовляти різними мовами, мати різні ідеологічні та політичні погляди, але все одно ідентифікувати себе як члени однієї національної спільноти та сприймати себе як відмінних від інших націй. Андерсон стверджував, що об'єднання нації могло відбутися лише після поширення писемності, появи друкованих книг, газет та широкого запиту на них; оскільки спільно читані тексти (історичні, географічні, художні, результати перепису населення, новини тощо) дали змогу людям уявити існування категорії «нації», яка є багатозначною та мінливою. Попри розпливчастість, неоднозначність національна ідентичність значною мірою впливає на цінності, думки й поведінку і є надважливою в соціальному контексті [23]. Наслідком національних ідентичностей може бути маргіналізація окремих осіб, груп меншин, чия національна ідентичність піддається сумніву. Національна ідентичність громадян має велике значення для виживання країни в умовах екзистенційної загрози, грає вирішальну роль в стійкості народу, який став на захист незалежності батьківщини [2]. Національна ідентичність передбачає сукупність спільних тенденцій і цінностей, вимагає постійного переосмислення та періодичного перевизначення з урахуванням історично успадкованих характеристик, сучасних потреб, прагнень, спрямованих в майбутнє [25].

В широкому сенсі можна визначити національну ідентичність як сприйняття людиною себе представником певної національно-культурної спільноти; її змістовими складовими можуть бути: національна держава, права й обов'язки громадян, державна мова спільна історія, бачення минулого, спільні ідеї, цінності, особливості мислення, постаті і тексти, важливі для цієї національної спільноти, спільна сучасна і традиційна народна культура, спільні сподівання, мрії про майбутнє, почуття, що пов'язують з рідним краєм та цією спільнотою. Можна говорити про різні пазли, з яких будується національна ідентичність, залежно від різних умов і чинників. Втрата провідних пазлів може свідчити про руйнування ідентичності та занепад нації.

Віокремлюють різні моделі національної ідентичності в залежності від переваги, домінування та співвідношення громадянської, етнічної, або релігійної складової [4; 8; 15 та ін.].

В психологічному розумінні національна ідентичність є частиною Я-концепції людини, яка

ґрунтується на її сприйнятті себе як члена національної спільноти, що, зокрема, передбачає систему ціннісно й емоційно значущих переконань. Як психологічний конструкт національна ідентичність має важливу складову – систему спільних для співвітчизників переконань. З дитинства переживаючи досвід різних форм національної солідарності, люди засвоюють спільні переконання, що лежать в основі національної ідентичності. Дослідники стверджують, що національна спільнота є першою визнаною дитиною макросоціальною групою, і що формування національної ідентичності здійснюється в процесі засвоєння спільних переконань [17].

Переконання не можна безпосередньо спостерігати, але їх слід виводити з того, що люди говорять, мають намір і роблять. Переконання розглядаються як психологічно підтримувані розуміння, знання, ідеї або уявлення про світ, які вважаються істинними [28, с. 103], незалежно від того, підтверджено це об'єктивним чином. Переконання є ефективними в межах спільноти шаблонами й взірцями сприйняття та пізнання світу.

Виокремлюють три типи переконань: описові, пояснювальні, оцінювальні, наказові, спонукальні. В описових та пояснювальних – об'єкт характеризується як істинний чи хибний, правильний чи неправильний. В оціночних переконаннях закладається оцінка чогось як хорошого чи поганого. У наказових та спонукальних переконаннях певна дія чи ситуація пропагується як обов'язкова, бажана чи небажана [29].

Переконання можуть бути особистими, а можуть поділятися групами різного масштабу, зокрема нацією, та поширюватися через державні інституції, ЗМІ та заклади освіти. На основі аналізу низки джерел [13; 14; 17 та ін.] переконання національного рівня ми визначаємо як колективно підтримувані уявлення про світ (які вважаються істинними, незалежно від їх об'єктивності) та етичні погляди (уявлення про добре і погане, бажане і неприйнятне), ціннісно й емоційно значущі для співвітчизників, які стосуються важливих для них тем, проблем, а також сприяють їхній позитивній самооцінці.

Системи переконань складаються з елементів, на які впливає особистий і колективний досвід, культурні та інституційні джерела. Переконання формуються рано, вкорінюються, мають тенденцію бути стійкими щодо суперечностей, зумовлених часом, досвідом, навчанням; відіграють ключову роль в інтерпретації нового досвіду та нових знань; структуруються щодо одне одного і щодо

центральної ключових переконань; за своєю природою та походженням одні переконання є стійкішими, ніж інші; що раніше переконання сформувалося та зайняло місце в структурі переконань, то важче його змінити; зміна переконань у дорослому віці відбувається важко [26].

Національна ідентичність, пов'язані з нею цінності, цілі, переконання й почуття сприяють згуртованості, довірі, солідарності, турботі про співгромадян [12; 23]. З огляду на соціальну диверсифікацію та інші особливості сучасних суспільств, національна ідентичність є важливим структурним елементом соціальної держави, розглядається як важлива для підтримки демократії та справедливості [23]. Ідентифікація з співвітчизниками створює спільну ідентичність, яка дає змогу довіряти та співпрацювати з людьми, яких вони не знають особисто. Така довіра сприяє солідарності та підтримує перерозподіл ресурсів між членами нації, полегшуючи соціальну політику, яка приносить користь слабшим, тим, хто перебуває в гіршому стані, у вигляді субсидій на житло, допомоги по безробіттю та інших подібних заходів, які вимагають від багатших членів суспільства подолання власних інтересів. Без почуття національного «ми» важко виправдати перерозподільне оподаткування та соціальне забезпечення. Суспільна солідарність створює відчуття або ілюзію близькості та спільної долі, що є передумовою справедливості перерозподілу ресурсів між людьми, а коли йдеться про турботу щодо слабших, національна ідентичність забезпечує необхідну мотивацію [30]. Почуття ідентифікації з національною спільнотою формує джерело мобілізації людей для досягнення національних цілей [12; 23]. Саме на спільних переконаннях (уявленнях, міфах, віруваннях, знаннях, фантазіях тощо) значною мірою базується сприйняття подібності, забезпечується спільне бачення, яке лежить в основі почуття причетності, належності та самоідентифікації. Хоча зміст переконань може містити міфи, колективні фантазії про минуле і/або майбутнє (далекі від об'єктивної реальності), координована діяльність національної спільноти, узгоджена цілеспрямована поведінка людей, яка спирається на ці переконання, створює враження, що вони реальність відображають. Спільні для співвітчизників переконання, які формуються під впливом колективного досвіду нації (зокрема травматичного), значною мірою зумовлюють значення й сенси національній ідентичності. Співвітчизники переважно поділяють уявлення про свою

спільноту і себе як членів спільноти, та про інших людей, тих, що належать до інших національних спільнот. Спільні переконання – лінзи, через які люди, члени спільноти дивляться на себе, свої власні спільноти, на союзників, супротивників, вони полегшують спілкування та взаємне розуміння, але їхня основна функція полягає в тому, щоб забезпечити відчуття подібності, спільності та основу для взаємозалежної координації національних цілей та діяльності. Спільні переконання об'єднують членів національної спільноти в їх прагненнях, спрямованих у майбутнє, спонукають людей до координованих дій.

Спільні переконання – динамічні. Серед них є випадкові, мінливі, ситуативні, які стрімко виникають і швидко забуваються. Усталені спільні переконання, які відображають національну ідентичність, відповідають низці критеріїв: більшість громадян їх поділяють впродовж тривалого часу (десятиліть, століть); громадяни сприймають ці переконання як характерні для них; переконання служать політичному керівництву для обґрунтування рішень та використовуються для визначення необхідних спільних дій людей; поширюються державними інститутами, передаються молодому поколінню через систему освіти, а також людям, що набувають громадянство.

Таким чином, усталені спільні переконання, або національні переконання передаються через ЗМІ, наявні в шкільних підручниках, мистецтві, літературі, фільмах, представлені в документах державних інститутів, в публічних дебатах, виступах лідерів, оскільки вони пов'язані з багатьма актуальними для спільноти проблемами, є основою спільного погляду на світ та узгодженого суспільного життя.

Спільні переконання допомагають нації виживати і розвиватися й повільно поступово трансформуються зі зміною соціальних, культурних, історичних політичних, суспільних, економічних і технологічних умов, в яких живе спільнота, та колективного досвіду її членів. Основними чинниками змін є масштабні події та нові ідеї, що своїм впливом захоплюють широкі верстви людей, про що свідчить [3]. Від моменту, коли народжується ідея, доки її починають поділяти члени суспільства, має пройти досить часу. Коли відбуваються такі події, як війни чи встановлення тривалого миру, суспільні переконання не змінюються відразу, оскільки люди змінюють свої переконання повільно. Зміна глибоко вкорінених переконань передбачає зміну сенсів національної ідентичності.

Загрози для країни можуть бути класифіковані як зовнішні, внутрішні, глобальні. Екзистенційну для держави загрозу трактовано як таку, що загрожує її суверенності, її існуванню і, відповідно, проблематизує існування пов'язаної з нею національної ідентичності. Така загроза призводить до втрати почуття безпеки, посилює в людей відчуття незахищеності, почуття страху й гніву; сприяє мілітаризації, підвищенню престижу армії, яка може зупинити експансію з боку ворога. Наприклад, з початком й під час війни національна спільнота виробляє переконання, які є складовими нарративу вимушеного мілітаризму і дають змогу успішно протистояти ворогу. Це переконання про справедливість цілей національної спільноти, про загрози і безпеку, переконання у цінності, унікальності власної спільноти, переконання, що посилюють почуття патріотизму, єдності, бажання перемоги і справедливого миру, а також переконання, які знецінюють ворожу спільноту, позбавляють ворога легітимності, відмовляють йому у людськості. Усі ці переконання характеризують суспільство під час війни та надають певних мілітарних сенсів національній ідентичності. Сенс таких переконань – спонукати членів спільноти боротися за свої цілі та витримувати стреси, жертви та втрати в умовах зовнішньої загрози та протистояння. Такі спільні переконання є функціональні в умовах військового протистояння, підтримують моральну силу, почуття власної гідності, збільшують згуртованість, відіграють важливу роль у мобілізації спільноти.

Історичним прикладом може бути Фінляндія часів Зимової війни 1939 року [2]. Слід відзначити роль сформованої національної ідентичності фінів, попри лише два десятиліття незалежності від загарбницької російської імперії, у відстоюванні суверенності держави, де усвідомлення екзистенційної небезпеки, об'єднання навколо ідеї незалежності, налаштованість на силовий збройний опір, продумана військова підготовка та використання національних військових традицій допомогли відстояти незалежність держави та більшу частину території від вторгнення набагато сильнішого ворога.

З поліпшенням безпекових умов, зменшенні загроз, досягненням тривалого миру, переконання, пов'язані з війною, втрачаючи поступово актуальність, починають змінюватися, змінюються і сенси національної ідентичності для більшої частини суспільства. Слід також зазначити, що переконання щодо загроз не завжди відображають об'єктивну реальність, а можуть бути штучним

конструктом, створеним владою для маніпулювання свідомістю громадян. Особливо це властиво тоталітарним режимам за наявності залізної зависи та відсутності свободи слова. В демократичних країнах можливість використання владою «фальшивих загроз» обмежено вільним обігом інформації та свободою слова.

Висновки з проведеного дослідження. Окреслено функції національно значущих усталених спільних переконань як складової національної ідентичності. Переконання національного рівня визначено як колективно підтримувані уявлення про світ та етичні погляди, ціннісно й емоційно значущі для співвітчизників, які стосуються важливих для них тем, проблем, а також сприяють їхній позитивній самооцінці. Окреслено ознаки усталених переконань національної спільноти (національний масштаб поширення, трансляція цих переконань ЗМІ, наявність в культурних продуктах тощо). Такі переконання – лінзи, через які люди, члени спільноти дивляться на себе, свої власні спільноти, на союзників, супротивників, вони полегшують спілкування між громадянами,

взаємне розуміння, взаємодопомогу; забезпечують відчуття подібності, спільності та основу для соціальних функцій держави, соціально орієнтованого перерозподілу ресурсів, турботи про слабших, взаємозалежної координації національних цілей та діяльності. Підкреслюється, що трансформацію переконань спричинюють масштабні події, зокрема загрозливі. Загрози для країни можуть бути класифіковані як зовнішні, внутрішні, глобальні. Екзистенційну загрозу трактовано як таку, що загрожує існуванню держави і, відповідно, проблематизує існування пов'язаної з нею національної ідентичності. Така загроза призводить до втрати почуття безпеки, посилює в людей відчуття незахищеності, почуття страху й гніву; сприяє мілітаризації. Це виявляється у формуванні переконань, які мобілізують людей боротися за виживання національної спільноти, витримувати стреси, жертви та втрати. Водночас такі переконання поступово дезактуалізуються за умов поліпшення безпекової ситуації, настання тривалого миру. Коли переконання змінюються, також змінюються і сенси національної ідентичності.

Список літератури:

1. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму. Київ : вид. Критика, 2001. 272 с.
2. Войцешук Маргарита. Проблеми національної ідентичності як чинник вразливості суспільства та держави. 3.05.2024. <https://censs.org/problems-of-national-identity-as-a-factor-of-vulnerability-of-society-and-the-state/>
3. Ідентичність громадян України: тенденції змін (травень 2023р.). Разумков Центр. 2023. <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/identychnist-gromadian-ukrainy-tendentsii-zmin-traven-2023r>
4. Кривда Н. Чому важливо говорити про ідентичність в умовах війни. 2024. https://lb.ua/culture/2024/03/16/603487_chomu_yazhlyvo_govoriti_pro.html
5. Петруньок Б. Поняття ідентичності в контексті українознавчих досліджень. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Українознавство*. 16. 2012. С. 14–16.
6. Резнікова О., Войтовський К. «Життя як в Ізраїлі»: висновки з досвіду забезпечення національної безпеки для України. 17.06.2022. Офіційний вебсайт Національного інституту стратегічних досліджень <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/zhyttya-yak-v-izrayili-vysnovky-z-dosvidu-zabezpechennya-natsionalnoyi>
7. Рябчук М. Долання амбівалентності. Дихотомія української національної ідентичності. Історичні причини та політичні наслідки. К.: ППЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2019. 252 с.
8. Сміт Ентоні Д. Національна ідентичність / Пер. з англійської П. Тарашука. Київ: Основи, 1994. 224 с.
9. Сміт Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху / Пер. з англ. М. Климчука і Т. Цимбала. Київ: «Ніка-Центр», 2006. 320 с.
10. Терент'єва А. Досвід держави Ізраїль щодо управління безпекою цивільного населення в умовах кризових ситуацій. *Науковий вісник: Державне управління*. 2 (14), 2023. 310–333. [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2023-2\(14\)-310-333](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2023-2(14)-310-333)
11. Allen, C. D., & Eisenhart, M. Fighting for desired versions of a future self: How young women negotiated STEM-related identities in the discursive landscape of educational opportunity. *Journal of the Learning Sciences*, 26(3), 2017. 407–436. <https://doi.org/10.1080/10508406.2017.1294985>
12. Ariely G. Testing the National Identity Argument in a Time of Crisis – Evidence from Israel. *Nationalities Papers*. 2024. 52(1). P. 205–221. doi: 10.1017/nps.2023.12
13. Bar-Tal, Daniel. Shared beliefs in a society: Social psychological analysis. Thousand Oaks, CA: Sage. 2000. DOI: <https://doi.org/10.4135/9781452204697>

14. Bar-Tal D. E. Intergroup conflicts and their resolution: A social psychological perspective. Psychology Press. 2011. <https://doi.org/10.4324/9780203834091>
15. Cohen, E., Hod, Y., & Ben-Zvi, D. From “Carrier” to “Creator”: The re-construction of national identity in more inclusive terms. *Journal of the Learning Sciences*, 32(3), 2023. 427–454. <https://doi.org/10.1080/10508406.2023.2185147>
16. Conner, W. 2004. Resistance to primordialism. In *Ethnonationalism in the modern world*, ed. Daniele Conversi. London: Routledge. 2004. P. 269–290.
17. David, O., & Bar-Tal, D. A sociopsychological conception of collective identity: The case of national identity as an example. *Personality and Social Psychology Review*, 13(4), 2009. 354–379.
18. Durrani, N., & Dunne, M. Curriculum and national identity: Exploring the links between religion and nation in Pakistan. *Journal of Curriculum Studies*, 42(2), 215–240. 2010. <https://doi.org/10.1080/00220270903312208>
19. Epelboim, S. Jewish identity: formation, maintenance and possible modification under social psychology. *PsicoUSF*. 2004, vol. 9, n. 1, pp. 87–97.
20. Foucault, M. *Madness and Civilization: A History of Insanity in the Age of Reason* (Richard Howard Trans.). New York: Random House. 1988. 239 p.
21. Gee, J. P. *An introduction to discourse analysis: Theory and method* (3rd ed.). London: Routledge. 2011. 224p. <https://doi.org/10.4324/9780203847886>
22. Guibernau, M. Anthony D. Smith on nations and national identity: A critical assessment. *Nations and Nationalism*, 10(1/2), 2004. 125–141. <https://doi.org/10.1111/j.1354-5078.2004.00159.x>
23. Gustavsson, G., and Stendahl, L. “National Identity, a Blessing or a Curse? The Divergent Links from National Attachment, Pride, and Chauvinism to Social and Political Trust.” *European Political Science Review* 12 (4), 2020. 449–468.
24. Oren, N., & Bar-Tal, D. Ethos and identity: Expressions and changes in the Israeli Jewish society. *Studies in Psychology*, 27(3), 2006. 293–316. <https://doi.org/10.1174/021093906778965035>
25. Parekh B. *A New Politics of Identity: Political Principles for an Interdependent World*. Macmillan Education UK, 2008, 317 p.
26. Pajares, M.F. Teachers’ Beliefs and Educational Research: Cleaning Up a Messy Construct. *Review of Educational Research*, 62, 1992. 307–332. <http://dx.doi.org/10.3102/00346543062003307>
27. Rahm, J, Gonsalves A. Refiguring research stories of science identity by caring to the embodied, affective, and non-human, *Frontiers in Education*, 10.3389/educ.2023.1083992, 8, 2023. P. 1–6.
28. Richardson V. The role of attitudes and beliefs in learning to teach. In book: *Handbook of Research on Teacher Education*. Second Edition. Editors: J. Sikula. 1996. pp. 102–119.
29. Rokeach, M., & Kliejunas, P. Behavior as a Function of Attitude-toward-Object and Attitude-toward-Situation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 22, 1972. 194–201. <https://doi.org/10.1037/h0032614>
30. Tamir, Y. “Why Nationalism? Because Nothing Else Works.” *Nations and Nationalism*, 26 (3). 2020. 538–543.

Zavhorodnia O.V. SHARED BELIEFS AS A COMPONENT OF NATIONAL IDENTITY

The article is devoted to the problem of common beliefs as a component of national identity. Based on the analysis of sources relevant to the researched problem, a broad definition of national identity is proposed and the phenomenon of shared beliefs is defined as its component. National identity is a part of a person’s self-concept, it consists in a person’s perception of himself as a member of the national community, which, in particular, involves a system of common beliefs important for compatriots. In the article, the beliefs of the national community are defined as collectively supported ideas about the world and ethical views, valuable and emotionally significant for compatriots, which apply to important them topics, problems, and also contribute to their positive self-esteem. The signs of such beliefs are clarified (national scale of distribution, media coverage, presence in cultural products, etc.). Functions, features of formation and changes of established shared beliefs are determined. The descriptive, explanatory, evaluative, motivational functions of shared beliefs are outlined. It was found that the transformation of beliefs is caused by large-scale events, in particular threatening ones, and the change of deep-rooted common beliefs implies a change in the meanings of national identity. Possible threats to the country are characterized, which can be classified as external, internal, global. An existential threat is defined as one that threatens the existence of the state and, accordingly, problematizes the existence of the national identity associated with it. A threat leads to the loss of a sense of security, increases the feeling of insecurity, fear and anger in people; contributes to militarization, increasing the prestige of the army. It has been found that under conditions of threat, the beliefs of the national community can be militarized to varying degrees; beliefs that help fight and survive dominate.

Key words: national identity, shared beliefs, formation, meanings, education.